

DRAMA JAKO MOŽNÁ CESTA K OSOBNOSTNÍMU ROZVOJI

Jak jsem objevoval Ameriku

Ještě jsem nečetla diplomovou práci, kde skoro všechno, co by mohl uvést oponent, bez výmluv uvádí sám autor v závěru.¹ Má pravdu. Ale zaplať pánbůh, že Petr Besta práci konečně dopsal a předkládá ji. Pokládám to za důkaz, že se fakt osobnostně rozvinul a spáru mezi svými ambicemi a realitou už unese. Soustředil se na konkrétní zkušenosti a detailními příklady a popisem situací je dokázal evokovat a neznámkovat při tom. Popsal zde:

1. **sebezkušenostní dramaterapeutický výcvik** (DvT, Developmental Transformations) vedený Viktorem Dočkalem a Beatou Albrich v letech 2012 – 2017;

2. **pracovní stáž** - dva měsíce v New Havenu. Denně na několika základních školách pomáhal učitelům a žákům s akutním emočním problémem krátkou improvizovanou hrou intervencí. (O každé psal zprávu; to je ideální trénink všestranné pohotovosti.) Výcvik s praxí pojí osoba Davida R. Johnsona, zakladatele DvT: v New Havenu vytvořil Post Traumatic Stress Center a v jeho rámci program ALIVE;²

3. své měsíční improvizované **putování Amerikou**;

4. **práci ve Scio škole** v Praze, kde s kolegyní z výcviku zavedli možnost DvT intervencí a transformovali ji na možnosti právě této školy.

5. **práci se souborem Stopa** v libereckém gymnáziu, kde začal poznávat divadlo, a nyní jako učitel dramatické výchovy připravil adaptaci Calderonova dramatu Velké divadlo světa.

To je dost podnětů k osobnostnímu rozvoji, a přitom dost náročný úkol k porozumění i k dorozumění. Chápu diplomantovy potíže: podobné jsem řešila před padesáti lety ve své diplomce o stáži v Teatru Laboratorium. Na jedné straně jsou verbalizované proklamace tvůrců nového způsobu poznávání a tvorby, na druhé osobní poznámky ze cvičení, psané (tak jako ty Petrovy) v několika jazycích a v pracovní hantýrce, a mezi nimi terén neznámých možností. Spojit úhly pohledu a úrovně proměň tak, aby to nefalšovalo to hlavní, transformační proces,

¹ „(...) To, že mě téma přesahuje a dosud v něm nemám jasno, způsobilo, že tato práce vznikala několik let. Tedy, spíše jsem se jejímu psaní několik let vyhýbal. Moje praxe se pořád pohybovala v jejím teoretickém poli, ale měl jsem potřebu dál zkoumat- praktikovat, spíš než dělat závěry. Měl jsem pocit, že když vyvodím nějaký závěr, tím vynesu takový malý soud, neúplný, krátkozraký a hloupý, moje pozornost se začne díky němu pomalu uzavírat a moje zkoumání nebude tak svěží. Tato práce mě přeci jen donutila k nějakému prozatímnímu shrnutí, donutila mě projít si znovu všechny své staré zápisky a zkušenosti, a tato činnost, která mě od začátku velmi odrazovala, mě ve výsledku mile překvapila. S odstupem času jsem své zápisky vnímal jen jako proces, a díky tomu měly svébytnou vypovídající hodnotu. Doufám tedy, že jako mně se spojují kapitoly, které tu vedle sebe leží, i vám dávají nějakou souvislost, byť malou. Že cesta přes osobitý výcvik, dramaterapeutickou metodu, intenzivní zážitek v americkém centru až po činnost na základní škole, a nakonec práce s docela dospělými dětmi měla svoje charakteristické rysy, pro které byla společná jedna věc. Utváření osobnosti. Na otázku, jestli je drama dobrým nástrojem k utváření osobnosti, si explicitně v práci neodpovídám. Neexistuje bohužel objektivní metr na změření hloubky osobnosti, který bych mohl použít na začátku a na konci svého působení, a tím přesně změřit, že tato osobnost se o dvacet tři centimetrů a pět milimetrů prohloubila a tato se zase o dobrého půl metru zkrátila. A tak se radši k této disciplíně doslovně nevyjadřuji a doufám, že si čtenář udělá obrázek sám. Stejně jako to nejsem schopen říci žádnému z klientů: tak a teď jsem ti prohloubil osobnost. Ale doufám v jeho vlastní zážitek sama sebe v procesu. Stejný zážitek, jaký jsem já zažíval v procesu výcviku. A sám za sebe, subjektivně mohu z plného srdce říci, že to byla neuvěřitelná, prohlubující zkušenost, a nebýt toho výcviku, jsem dnes určitě někdo jiný.“

² ALIVE „(Animating Learning by Validating Experience) je dramaterapeutický program, který má za úkol podporovat dobré učební výsledky mezi učiteli a dětmi...“ podle Davida R. Johnsona

je vážně těžké. Co se dá tvrdit jsou racionalizace, a co jsme dělali nebo sledovali byly intuitivní, zakoušené a racionalitě unikající akce vtěleného poznávání, to, co je až za slovy a přesahuje to osobní i kulturní zkušenosti adepta. Chápu tedy Petrovy úvahy o nesdělitelnosti zkušenosti, která člověka překvapuje a zároveň vyčleňuje, dělá ho pro druhé nepochopitelným či dokonce podezřelým. Chápu i potřebu prověřit své zkušenosti aktivitou zdánlivě nesouvisející (cesta nazdařbůh Amerikou, setkání s mořem, se zimními horami). I to znám: integrující zkušenost totiž prolíná vším co děláme a redukovat ji na „aplikaci“, třeba pro diplomovou práci, je téměř zrada. Když ale člověk objevil svobodu a důvěřuje své intuici, stojí před dalším úkolem: smířit se s realitou úředních, jízdnicích a jiných řádů. Najít souhru a interpretovat tu novou konfiguraci může až s odstupem. Diplomant ho ještě nemá, ale cítí jeho potřebu a při popisech si věcný odstup uchovává, jsou dobře, rozvážně napsané.

Předložená práce je tedy věrohodnou zprávou o tvořivých aktivitách i o momentálním stavu autora. V závěru vidí, že nám nenabídl „žádnou poučku, která by ukázala, kam to směřuji a kudy to vlastně jdu.“ Myslím, že přesto je předložená práce dobrá, odvážná. Dozvídáme se v ní, co se náš diplomant naučil bez nás, navíc, za druhé zjišťujeme, jak se to učil, a za třetí, co všechno teď vnímá a bere do hry. Bestovým průvodcem při poznávání DvT byl terapeut Viktor Dočkal, náš doktorand, a ten v ročníkové úvaze při rozboru účinku svých intervencí pokládá za hlavní předpoklad možnosti osobnostních změn změnu vnímání: „*Vidět a slyšet je dovednost řemeslná. Je stejná jak pro divadlo, tak pro terapii. Dovoluje nám totiž zůstat přítomní v daném okamžiku, v tady a teď. Dovolují nám zastavit se, ohlížet se do historie i se vztahovat, a především transformovat naši zkušenost dál.*“ V diplomové práci tu schopnost Petr Besta prokázal v mnoha podobách. I proto

předloženou práci doporučuji k obhajobě.

Otázky k obhajobě.

1. Případá mi, že Petr Besta ze sebe umí dostat to nejlepší v tísní. Pro improvizované intervence je to specifický talent. Pro diplomku potíže. Myslím, že něco z toho, co chtěl a nestačil napsat, ačkoli by to mohl vysvětlit i bez odstupu, by měl říct při obhajobě své práce. Kdyby sám věděl, co by ji vylepšilo, nebyla by to poučka, ale směrovka.
2. Propojení nových zkušeností s těmi výchozími autor pomíjí. Může k tomu něco říct?
3. Jak autor díky zkušenosti s osobním rozvojem chápe úlohu divadla v procesu učení a jak to uplatnil při práci s amatérským divadelním souborem, chystajícím představení?

V Praze 10.10.2020

prof. PhDr. Jana Pilátová